

RISSOA PARVA
of
WAT WETEN WE TOCH WEINIG
door
A. Verduin

Een ieder die wel eens in Bretagne schelpjes verzameld heeft, en wie van ons heeft dat niet, kent Rissoa parva (Da Costa, 1778). Een zo'n 4 mm groot horentje, dat in grote aantallen litoraal en sublitoraal voorkomt langs de Europese Atlantische kusten en dat gemakkelijk herkenbaar is aan de kleurtekening bij de mondrand. In elk schelpenboek wordt deze genoemd en diverse publicaties werden hieraan gewijd. De taxonomie van zo'n soort, zo zou men denken, kan toch geen verrassingen meer voor ons in petto hebben. Helaas, dat is dan verkeerd gedacht, zoals hieronder uiteengezet zal worden. Niet omdat ik nu zo'n behoefte heb U voortijdig (een publicatie in BACTERIA is in voorbereiding) van de nieuwste ontwikkelingen op de hoogte te stellen. Nee, de bedoeling van dit stukje is vooral de belangstelling op te wekken van diegenen onder U, die aanstaande zomer wellicht in Groot Brittannië, Ierland of het Franse Bretagne gaan duiken. Zij hebben namelijk de mogelijkheid om een bijdrage te leveren aan onze kennis van R. parva en ik heb een stille hoop, dat er minstens een is, die de mogelijkheid aan gaat grijpen. Waar gaat het dan om ??

In oktober 1986 kreeg ik enkele fraaie, door Dr. Shelagh Smith in N. Ierland levend verzamelde monsters van R. parva toegestuurd, geconserveerd in 70% alcohol. Zoals gewoonlijk bij R. parva was het niet moeilijk om in elk van de monsters de ribbloze exemplaren te scheiden van de geribde. Dit gaat daarom zo gemakkelijk, omdat overal en altijd het aantal overgangsvormen (met slechts een enkele rib, of met zeer zwak ontwikkelde ribben) bijzonder klein blijkt te zijn. Voorts viel het me op, dat de schelpen, en wel in het bijzonder de ribbloze, zo uniform van kleur en van kleurpatroon waren. Dat had ik bij zuidelijker monsters wel eens anders gezien. Turend naar die kleurpatronen kreeg ik plotseling door, dat de geribde schelpen zich aan de hand daarvan betrekkelijk overtuigend in twee groepen, A en B, lieten verdelen. Weliswaar waren de verschillen niet scherp te definiëren, maar toch!!

Voorts bleek dat de groep A schelpen gemiddeld duidelijk langer waren dan de groep B schelpen en dat er ook nog verschillen te zien waren in het geribde patroon van beide groepen. Al met al begon het er naar uit te zien, dat er twee soorten onder de geribde parva's verscholen zaten. Alleen de verschillen waren zo miniem, dat het moeilijk zou zijn ze duidelijk te beschrijven en anderen te overtuigen.

In dit stadium kreeg ik de beschikking over een door J. van der Linden (Den Haag) in Bretagne levend verzameld monster. Het gelukkig toeval wilde, dat dit monster gereinigd was op de door J.v.d.Linden en W.M. Wagner in CB 227 (nov.1985, pag. 111) beschreven wijze. Door de vele kleurvariaties in dit monster kon ik de groep B schelpen nu niet aan de kleur herkennen. Maar door de speciale wijze van reinigen was de glans van de schelpen sterk geaccentueerd, waardoor het nu opviel dat een, overigens klein deel, der geribde schelpen duidelijk dof was. Qua geribd patroon en grootte geleken deze doffe schelpen sprekend op de groep B schelpen van N. Ierland. Dit gaf me een prachtige gelegenheid om de theorie, dat het om twee soorten ging, te falcificeren. Ik hoefde slechts het materiaal uit N. Ierland op dezelfde wijze te reinigen om vast te kunnen stellen dat alle groep A schelpen glansden en dat, op een heel enkele na, alle groep B schelpen dof waren! Die paar glanzende exemplaren waren kennelijk ten onrechte in groep B terecht gekomen.

Met dit alles is wat betreft R. parva de bodem uit de doos gevallen. Want nu is er onzekerheid betreffende de soort, waarop vroegere waarnemingen en onderzoeken precies betrekking hadden. Temeer omdat ik de indruk heb, dat ook bij de nieuwe soort wel eens ribloze exemplaren zouden kunnen voorkomen. Met zekerheid durf ik dat echter nog niet te beweren, omdat zulke ribloze exemplaren niet dof zijn en dus alleen aan de kleur herkenbaar. Hoe dit ook zij, er is nu ineens behoefte ontstaan aan nieuwe, goed gedocumenteerde informatie over de beide soorten die vroeger te zamen voor R. parva door gingen. Omdat beide soorten in aangespoeld materiaal moeilijk te onderscheiden lijken, gaat het erom levend materiaal te verzamelen. Daarbij gaat het in eerste instantie over twee vragen:

- 1. Het verspreidingsgebied van de nieuwe soort. In het bijzonder de vraag of deze ook nog bezuiden het Franse Bretagne voorkomt.
- 2. De diepte en het substraat met eventuele andere biotoopgegevens, waar diverse vormen voorkomen. Daarbij gaat het niet alleen om de beide geribde vormen, maar ook om de vraag in hoeverre de ribloze vorm een ander biotoop verkiest als de geribde.

R. parva s.l. leeft litoraal en sublitoraal op algen en wier en in rotspoeltjes. Gebieden met excessieve sedimentatie worden gemeden. Soms ook onder stenen en bevestigingspunten van grote wieren. Korte algen als Lomentaria articulata Lyngb. en Plumaria elegans Schimtz. zijn zeer in trek. Voorts ook Gigartina stellata Batt., Corallina officinalis L., Ceramium sp. en Callithamnion sp. Minder in trek zijn Fucus serratus L., F. vesiculosus L., Ulva lactuca, Enteromorpha sp. en de rode algen Rhodomenia palmata Grer. en Polysiphonia sp. (epiphyt op F. vesiculosus).

Het spreekt vanzelf, dat ik bereid ben m'n medewerking te verlenen bij het bewerken van eventueel levend verzameld materiaal, of die bewerking geheel voor m'n rekening te nemen. In principe is het de bedoeling daarbij tot een publicatie te komen.